

Alþingi
Nefndarsvið
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík
Sent rafrænt á nefndarsvid@althingi.is

Reykjavík, 27. mars 2023.

Efni: Umsögn við tillögu til þingsályktunar um samkenndarþreytu og tillögur að úrræðum. 153. löggjafarþing 2022-2023. Þingskjal 209 – 208. mál.

Félagsráðgjafafélag Íslands fagnar áformum um skipan starfshóps sem ætlað er að greina og gera tillögur að fyrirkomulagi til þess að efla geðheilsu fagfólks sem vinnur við að hjálpa öðrum, svo sem starfsfólk heilbrigðiskerfisins, lögreglu, slökkviliðs og í leik-, grunn- og framhaldsskólum. Fram kemur í greinargerð með tillögunni að hún var áður lögð fram á 152. löggjafarþingi (241. mál) og skilaði félagið umsögn við málið dags. 18. febrúar 2022.

Eins og fram kom í fyrri umsögn félagsins þá eru félagsráðgjafar ein þeirra stétta sem eru í áhættu fyrir að þróa með sér samkenndarþreytu og hefur félagið leitað leiða til að bæta vinnuumhverfi þeirra. Hefur félagið unnið að þróun málavogar í félagsþjónustu sem aðferð til að meta vinnuálag sem er samstarfsverkefni félagsins, Reykjavíkurborgar og Sambands íslenskra sveitarfélaga í samræmi við bókanir með kjarasamningum aðila. Löng hefð er fyrir því innan félagsráðgjafar að nota handleiðslu sem forvörn og leitast þannig við að fyrirbyggja samkenndarþreytu og efla samkenndarsátt. Félagið hefur því lagt áherslu á það í kjarasamningum að tryggja rétt til handleiðslu á vegum vinnuveitanda. Fleiri stéttir hafa fylgt í kjölfarið og tekið upp handleiðslu sem forvörn en oft er handleiðslan þó ekki nýtt fyrr en halla fer undan fæti. Það er mikilvægt að leggja áherslu á handleiðslukerfi sem forvörn auk þess að þróa úrræði þegar skaðinn er skeður. Fyrsta skrefið er að greina vandann eins og fram kemur í þingsályktunartillögunni, bera niðurstöður saman við önnur lönd, nýta þær til þess að bera saman starfstengd lífsgæði fagfólks milli starfseininga og koma með tillögur að úrræðum. Niðurstöður rannsóknar frá árinu 2019 meðal félagsráðgjafa hér á landi kemur fram að 85 prósent félagsráðgjafa upplifa mikið álag í starfi, um 76 prósent segjast upplifa mikla streitu, 67 prósent finna fyrir mikilli þreytu í lok vinnudags og um 40 prósent félagsráðgjafa sýna einkenni kulnunar.¹ Rannsókn frá árinu 2022 sýnir fram á að 80% félagsráðgjafa hér á landi upplifa mikið álag og 22% greindu frá því að hafa einhvern tíma verið frá vinnu vegna kulnunar.² Þá standa norrænu félagsráðgjafasamtökin (NSSK) fyrir rannsókn meðal félagsráðgjafa á norðurlöndunum og er stefnt að því að leggja fyrir spurningalista haustið 2023 um vinnuumhverfi og álag í starfi. Samið hefur verið við rannsóknarteymi með fulltrúum frá fjórum löndum og er Steinun Hrafnadóttir í teyminu og Félagsráðgjafafélag Íslands aðili að verkefninu.

¹ Steinunn Hrafnadóttir og Ásta Snorradóggir (2020). Mikil kulnun í starfi meðal félagsráðgjafa sótt á https://www.frettabladid.is/frettir/mikil-kulnun-i-starfi-medal-felagsradgjafa/?utm_medium=Social&utm_source=Facebook&fbclid=IwAR2UvP5lm0TZDdNXt1--IfJJAofC7zMaKcfUzFiUNP4527Dqm_8_41wcUio#Echobox=1582265189

² Freydís J. Freysteinsdóttir (2022). Social Workers in Iceland in the Pandemic: Job Satisfaction, Stress, and Burnout í Maria Wolmesjö (2023). Social Work – Perspectives on Leadership and Organisation. DOI: 10.5772/intechopen.106515

Félagið hefur áður vakið athygli á grein Sigrúnar Harðardóttur og Sigrúnar Júlíusdóttur félagsráðgjafa (2022) þar sem meðal annars kemur fram að gróskuskeið handleiðslu þróaðist sem órofa hluti af klínísku starfi frá miðri síðustu öld, ekki síst á sviði fjölskyldufræða og félagsráðgjafar. Hefur heil fræðigrein þróast með rannsóknum á gagnreyndri nytsemi handleiðslu, þróun vinnulíkana og aðferðarnálgunar. Benda þær á rannsókn sem nær til breiðs hóps fagfólks hér á landi til að afla þekkingar á gildi handleiðslu í faglegu starfi. Þá hafi nokkrar framsæknar þjónustustofnanir komið á skipulegu handleiðslukerfi og telji fastan lið í innviðum stofnunar að vinna að fagþróun, vernd og þroska hvers fagaðila. Fjöldi fagfólks hér á landi hefur sérhæft sig á þessu sviði og hafa nokkrir tugir handleiðara útskrifast með diplómanám í handleiðslufræðum, ýmist frá Félagsráðgjafardeild Háskóla Íslands (HÍ), Endurmenntun HÍ eða í samstarfi við erlenda háskóla.³

Í ljósi þess að fagfólk leik-, grunn- og framhaldskóla er nefnt í tillögunni vill Félagsráðgjafafélag Íslands ítreka mikilvægi faglegs stuðnings innan skóla sem byggir á heildarnálgun, viðeigandi farvegi og félagsráðgjöf í skólastarfi. Það er mikilvæg forvörn fyrir nemendur, kennara og annað starfsfólk skóla að bæta faglega þjónustu við nemendur á öllum skólastigum með því að tryggja aðgang að félagsráðgjöf. Þar má sérstaklega nefna þjónustu við börn í viðkvæmri stöðu. Aukið fagafli innan skóla myndi létt álagi á kennurum og gera þeim kleift að einbeita sér að kennslu. Með auknum fagstyrk innan skóla er jafnframt komist nær því að tryggja þau mannréttindasjónarmið að allir fái jöfn tækifæri til náms. Ályktunum af niðurstöðum rannsókna sem gerðar hafa verið á undanförunum árum ber saman um mikilvægi þess að endurskoða þurfi faglegt umhverfi skólans, hlutverk kennarans og breyttar fjölskylduáðstæður skólabarna með hliðsjón af gjörbreyttu samfélagi síðsamtímans. Án aðkomu fleiri fagstétta innan skóla má ætla að álag á kennara verði óbreytt um leið og ofurálag, starfsþreyta og brotthvarf frá starfi eykst. Nú liggur fyrir Alþingi þingsályktunartillaga um félagsráðgjöf í grunn- og framhaldsskólum (mál nr. 267) sem vert er að gefa gaum.

Félagsráðgjafar hafa heildarsýn að leiðarljósi í vinnu sinni með fólki og leita leiða til þess að tengja saman þjónustukerfi og þannig ná fram aukinni skilvirkni í þjónustu með samstarfi og samþættingu þjónustu sem veitt er af ólíkum þjónustukerfum og stofnunum samfélagsins. Í ljósi þeirrar handleiðslu hefðar sem ríkir innan félagsráðgjafar og þeirra virku leiða sem stéttin hefur tileinkað sér til að draga úr samúðarþreytu, telur Félagsráðgjafafélag Íslands mikilvægt að leitað verði til félagsins við tilnefningar í starfshóp heilbrigðisráðherra. Félagsráðgjafafélag Íslands er tilbúið að fylgja athugasemdum sínum eftir sé þess óskað.

Með vinsemd og virðingu,
f.h. stjórnar Félagsráðgjafafélags Íslands

Steinunn Bergmann
formaður

³ Sigrún Harðardóttir og Sigrún Júlíusdóttir. (2022). Handleiðsla – sjálfsrækt og fagþroski gegn örmögnun í hjálparstarfi sótt á <https://kjarninn.is/skodun/handleidsla-sjalfsraekt-og-fagthroski-gegn-ormognun-i-hjalparstarfi/>